

Dvorac Sveti Križ Začretje

Jugoistočno pročelje dvorca, oko 1900.

Foto: Janko Vranyczany-Dobrinović, zbirka Šćitaroci

Od Keglevića i Sermagea do Vranyczany-Dobrinovića

Sveti Križ Začretje primjer je zagorskog dvorca koji bilježi povijest dugu četiri stoljeća, u kojoj su dvorac i plemićki posjed rasli i razvijali se do sredine 20. stoljeća, kad su političke i gospodarske prilike prekinule razvoj svih dvoraca u Hrvatskoj

Dvorišno pročelje dvorca, oko 1900.

Foto: Janko Vranyczany-Dobrinović, zbirka Šćitaroci

Napisi: **akademik Mladen Obad**
Šćitaroci i prof. dr. sc. Bojana Bojanić
Obad Šćitaroci

Sudbina nije bila naklonjena prvom hrvatskom ministru turizma i hrvatskom veleposlaniku u Bruxellesu Janku barunu Vranyczany-Dobrinoviću (1920.-2015.) da naslijedi dvorac od svog istoimenog strica, vlasnika dvorca Sveti Križ Začretje. Spominjao je to Janko jer je bio miljenik svog strica koji nije imao djecu. Uvijek je o Začretju pričao s nostalgijom. Svoja sjećanja na Sveti Križ Začretje Janko je napisao u pismu autorima ovoga članka 1989. godine, u povodu izlaska prve knjige "Perivoji i dvorci Hrvatskoga zagorja". Donosimo dijelove pisma Janka Vranyczany-Dobrinovića:

"Svake smo nedjelje proveli dan u Svetom Križu kod grosonkla Janka i supruge mu Fanike, tete Fanny, rođene pl. Sladović-Sladojević. Nisu imali djece. On mi je bio kum, a sestra Ninica i ja bili smo im mnogo voljeni "nasljednici". Često smo tamo stanovali, poznavali, kao i u Bedekovčini, svaki kut, svaki grm i stablo. Premda su se prihodi drastično smanjili nakon Prve agrarne reforme, koja je za mnoge bila teži udarac nego imovinsko-društvene promjene nakon 1848., stric Janko pragmatički nije više uzdržavao čuvanu paradnu konjušnicu, mnoge konje, sedla, opremu i konjske kočije kojima se za vrijeme "bečke sezone" često sam tjerajući četveropreg šetao s Fanikom u Prateru ("das schoenste Pferdegespann hat der Vranyczany aus Croatien", čuo sam da su kazali bečki poznavatelji), sve je rasprodao, četiri-pet kočija – kakva bi to danas bila baza za jedan muzej. Nije više uzdržavao perivoj oko ribnjaka i ispod ceste, no brio je da unutrašnjost dvorca i bazen oko dvorca "nekako ostane po starom". (...)

Posjetio iz svih strana bivše Monarhije, svi su jednoglasno uspoređivali s komplimentima stil prijema i "stola" u svetokriždvorcu kod Janka i Fanike – niveau gastronomije, kuhinje, vrtnih aranžmana, porcelana, stola (jedan je sluga, Marko, svakog dana rukom plisirao "Tischgrätemmuster" u svježi stoljnak). (...) Goste se često vodilo u krasno držan "Gemüsegarten", gdje se njegovalo povrće i voće visokog kvaliteta ne samo za "gospodski stol", nego i za vodeće hotele u Zagrebu, Krapinske Toplice, krapinske purgere, a sjeme se naručivalo u vodećim francuskim, holandskim

Pogled na dvorac s jezera, 1940.

Foto: Album fotografija, 1940., Janko Vranyczany-Dobrinović, zbirka Šćitaroci

**Obitelj Keglević dvorac
u Začretju posjedovala
je od 1622. do 1755.,
obitelj Sermage od 1755.
do 1887., a Vranyczany-
Dobrinovići od 1887. do
1936.**

Nasadi uz
dvorac, 1940.

Foto: Album fotografija, 1940., Janko Vranyczany-Dobrinović, zbirka Šćitaroci

i sjevernotalijanskim "pépinière-ama". (...)

U Zagorju je Sveti Križ Začretje, do smrti strica Janka, bio kao cjelina na vodećem niveau (i bez lova). Kada sam nakon rata došao u Belgiju, gdje smo imali dobre prijatelje još iz doba prije rata, pitao me neki, meni do tada nepoznati grof D'Alcantara, da li sam ja iz Svetog Križa. Rekao sam starom grofu da mi je to stric i kum, a da sam ja trebao biti nasljednik. Kaže stari grof prisutnima: "Ovaj mladić dolazi iz daleka, iz zemlje vama nepoznate, ali lijepo i gostoljubivo; dvorac njegova ujaka, njegov vrt i njegov stol, ostali su nam, mojoj ženi i meni, u nezaboravnom sjećanju" (napomena: izvorni tekst na francuskom jeziku). (...) Eto poznavao netko Zagorje u Brabantu!"

Novi vlasnik i život dvorca od 2001.

U posjedu Vranyczanyja Sveti Križ Začretje bio je pola stoljeća, do kraja 1936. Prije njih posjed je 132 godine posjedovala obitelji Sermage, a prije njih vlasnici su 133 godine (možda i više) bili Keglevići. Vranyczanyji su bili zadnji vlasnici plemićkoga feudalnoga posjeda. Nakon njih, od 1937. nema više cjelovitog posjeda. Dvorac s pripadajućim zgradama kupuje država i sljedeće 64 godine dvorac mijenja namjene, propada i osiromašuje. Dvorac u kojem se živjelo i vodilo gospodarstvo u tih šest desetljeća sveden je samo na zgradu bez duše i bez poštivanja naslijeđa, usprkos njegovoj zaštiti kao kulturnoga dobra. Dijelio je sudbinu većine dvoraca u Hrvatskom zagorju i Hrvatskoj – zaboravljeno, zapušteno i uništeno naslijeđe, baština bez baštinka.

Dr. sc. Janko Mršić-Flögel od 2001. novi je vlasnik dvorca. U ovih petnaest godina njegova obitelj uz veliki napor, a bez odgovarajuće i očekivane državne i institucionalne pomoći, obnavlja zapušteni i građevno oštećen dvorac, daje mu novi život. Osim sjedišta privatnog Instituta za informatičke inovacije, veći dio dvorca je uređen kao muzej kulture življenja sa zbirkama umjetnina, obrtnina i knjiga. U dvoranama dvorca priređuju se znanstveni i stručni skupovi, koncerti, izložbe i druga kulturna događanja. Time se na suvremen način barem djelomično obnavlja tri stoljeća duga tradicija života u dvorcu, prekinuta 1937. godine.

Ovaj članak posvećen je nekadašnjim vlasnicima dvorca – Keglevićima, Serma-

► geima i Vranyczanyjima, koji su puna tri stoljeća gradili, stvarali i unapređivali posjed, učinili ga primjerom uspješnoga gospodarenja i mjestom društvenog i kulturnog života. Posebice je članak posvećen Vranyczanyjima kao zadnjim plemićkim vlasnicima dvorca i posjeda Sveti Križ Začretje. Time se i zaokružuje prikaz Vranyczanyjevih dvoraca u Hrvatskom zagorju. Ranije su objavljeni članci o Vranyczanyjevima u Oroslavju, Bedekovčini, Laduču i Mirkovcu.

133 godine Keglevića i 132 godine Sermagea u Začretju

Obitelj Keglević u Začretju se najranije spominje 1622. godine, kad Juraj III. Keglević u oporuci spominje dvor u Svetom Križu Začretju, koji ostavlja sinu Sigismundu. Nakon Sigismundove smrti 1662. posjed nasljeđuje kći Barbara, udana za Stjepana Orehovačkog. Ona umire nakon pet godina, nije imala djecu i 1667. imanje nasljeđuje Petar VII. Keglević, a 1724. njegov sin Ladislav II. Njegova imanja, pa tako i Začretje, nasljeđuje 1738. sin Petar VIII. Keglević. On se 1743. ženi s Anom Marijom Valpurgom groficom Drašković (1725.-1782.), kćerkom hrvatskoga bana Ivana V. Draškovića, s kojom je imao dvije kćeri: Josipu i Katarinu. Petar VIII. je umro mlad, 1749. godine. Oporučno je odredio da Ana Marija doživotno upravlja imanjem, a da ga naslijedi starija kći Josipa (1744.-1790.). Katarina se udala za baruna Franju Patačića s kojim je imala osmero djece, a odraslu dob je doživjela samo Eleonora, poznata po utemeljenju zaklade za pomoć kmetovima. Pet godina nakon smrti Petra VIII. Ana Marija se udala za Petra Troila Sermagea i tako je 1755., nakon 133 godine Keglevića, u Sveti Križ Začretje uvedena obitelj Sermage, koja je u jednom trenutku u Hrvatskom zagorju u 18. stoljeću posjedovala 24 dvorca.

Obitelj Sermage u svom grbu nosila je geslo kao i obitelj Zrinski: *Arte et marte* (Perom i mačem), što su i dokazali svojim djelovanjem. S grofom Petrom Troilom Sermageom od Susedgrada i Medvedgrada (1722.-1771.) počinje razdoblje 132 godine nazočnosti te obitelji u Svetom Križu Začretju. Petar Troilo je sin hrvatskoga bana Josipa Petra Sermagea († 1760.) i barunice Julijane Moscon (1682.-1760.) koja je naslijedila imanja obitelji Čikulin. Petar je bio njihovo šesnaesto i jedino preživjelo dijete. U brak s Anom Marijom Keglević ulazi kao udovac. Iz bivšeg braka

s Maksimilijanom Prašinski imao je desetogodišnjega sina Petra Ivana Nepomuka (1746.-1804.). Petar Ivan se 1768. oženio s Josipom Keglević koja je tada od majke Ane Marije preuzela upravljanje posjedom Sveti Križ Začretje. Josipa i Petar Ivan imali su četvero djece: Rebeku, Ladislava, Henrika i Amaliju. Kad se Petar Ivan nastanio na imanju u Grazu, a najstarija kći Rebeka (1769.-1813.) udala 1790. za grofa Franju Vojkffyja iz Oroslavja, preuzela je posjed Sveti Križ Začretje.

Rebeka je brigu o dvorcu prepustila svojoj sestri Amaliji (1780.-1855.), kad se ona 1800. udala za Mauricija Sermagea (1763.-1842.), sina Petra Troila Sermagea i Ane Marije Drašković. Nasljedstvo posjeda Sveti Križ Začretje pravno im je potvrđeno 1818., pet godina nakon Rebekine smrti. Amalija je imala petero djece: Dioniza, Gaspara, Karolinu, Henrietu i Albertinu. Dioniz († 1870.) se oženio s Rosom Czaky i naslijedio je obiteljski dvorac Gornje Oroslavje, a njegov sin Rikard Oto

*U dvoranama se danas
priređuju znanstveni i
stručni skupovi, koncerti,
izložbe, čime se obnavlja
tri stoljeća duga tradicija
života u dvorcu*

(1831.-1903.) prodao je Gornje Oroslavje 1885. Luji Vranyczanyju. Posjed u Začretju je 1832. naslijedila Henrieta (1811.-1895.), kad ga je dobila u miraz prilikom udaje u Berlinu za pruskoga grofa i generala Ernesta von Schlippenbacha (1804.-1885.). Imala je petero djece: Jelku, Artura, Stjepana, Ivana i Mariju. U kontekstu zagorskih dvoraca zanimljiv nam je Artur (1837.-1883.). On je kupio dvorac Maruševec i oženio se Luisom Drasche von Wartenberg koja se nakon njegove pogibije u Kairu udala za grofa Rudolfa Erdödyja iz Novog Marofa i 1883. prodala Maruševec dr. Oskaru pl. Pongratzu.

Henrieta, posljednja vlasnica Svetoga Križa Začretja iz obitelji Sermage, nakon muževljeve smrti prodala je 1887. posjed Sveti Križ Začretje barunu Janku Vranyczany-Dobrinoviću i odselila se muževljevoj obitelji u Prusku.

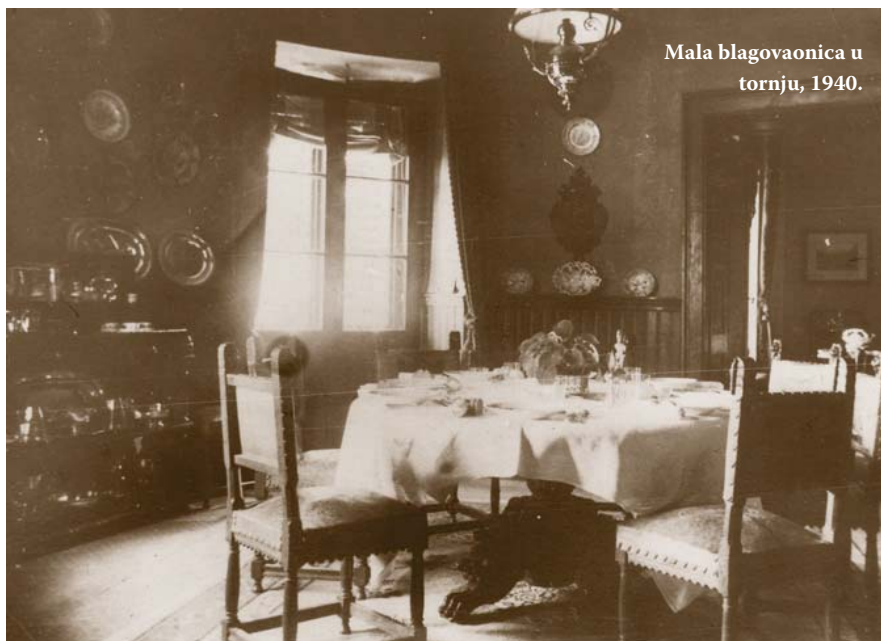
49 godina Vranyczanyja u Začretju

Petero članova obitelji Vranyczany-Dobrinović potkraj 19. stoljeća u Hrvatskom zagorju kupilo je pet dvoraca s pripadajućim posjedima – Ljudevit-Lujo kupuje Gornje Oroslavje, Viktor Gornju Bedekovčinu, Ernest Mirkovec, Vladimir Laduč, a Janko Sveti Križ Začretje.

Kad je Janko Vranyczany-Dobrinović (1858.-1933.) postao vlasnik posjeda Sveti Križ Začretje 1887. godine, preustrojio je vlastelinstvo na kojem je uspješno vodio gospodarstvo, temeljeći ga na uzgoju rasnih konja, koje je prodavao u Beču, te povrća koje je prodavao na zagrebačkim tržnicama. Vlastelinstvu je pripojio dobra Šenjugovo i Puhakovec. Šenjugovo, nekoliko kilometara istočno od Začretja, nekad je pripadalo vlastelinstvu Začretje, ali je obiteljskim diobama pripalo barunici Antoniji Rauch rođ. grofici Sermage, ženi hrvatskoga bana Levina Raucha, koja je živjela u dvorcu Golubovcu u Donjoj Stubici i u dvorcu Lužnici. U Šenjugovu je svoje djetinjstvo i mladost provela književnica Marija Jurić Zagorka jer joj je otac bio upravitelj barunskog imanja. Na dobru Puhakovcu, jugozapadno od Začretja, postojala je drvena kurija (odavno nestala) u kojoj je umro Ivan pl. Kukuljević Sakcinski.

Nakon Jankove smrti 1933. godine, posjedom upravlja njegova supruga Franjica pl. Sladović iz Velike Erpenje. Zvali su je Fanika i Fanny. Sama nije mogla upravljati zahtjevnim gospodarstvom i 1936. je prodala imanje. Od 1937. posjed Sveti Križ Začretje je u državnom vlasništvu.

Nakon Vranyczanyjevih više ne možemo govoriti o feudalnom plemićkom posjedu, već samo o dvorskom sklopu – dvorcu s ostacima perivoja i pomoćnih zgrada. Posjed je rasparceliran i zemljišta su rasprodana. U 64 godine, od 1937. do 2001., u dvorcu su se izmijenili brojni korisnici. Svi su iskoristili dvorac koliko su mogli, a onda su ga napuštali svaki put još više osiromašenog i oštećenog. Od 1937. u dvorcu su smještene razne državne i regionalne institucije. Najdulje su bile Poljoprivredna stanica i Poljoprivredna škola s učeničkim domom. Bili su u dvorcu i dom zdravlja, kinodvorana, učiteljski stanovi, a od 1955. do 1976. i osnovna škola. Od 1966. dvorcem upravlja Poljoprivredna zadruha koja je u postupku privatizacije 1997. stekla vlasništvo nad dvorcem, jezerima i dijelom perivoja te gospodarskim zgradama, osim žitnice.

Mala blagovaonica u
tornju, 1940.

Hodnik na katu dvorca, 1940.

Soba za biljar, 1940.

Tenisko igralište u perivoju, 1940.

Most u perivoju, Franjica, 1940.

Janko sa psom, 1940.

Franjica na konju u perivoju, 1940.

Foto: Album fotografija, 1940., Janko Vranyczany-Dobrinović, zbirka Ščitaroci

► Poljoprivredna zadruga je 2001. putem natječaja prodala dvorac zajedno s jezerima i dijelom bivšeg perivoja dr. Janku Mršiću-Flögelu. Time je započelo najnovije razdoblje dvorca Sveti Križ Začretje s ulaganjima u obnovu i revitalizaciju dvorca.

Gradnje i dogradnje dvorca

Smješten na brežuljku usred naselja, dvorac je glavnim jugoistočnim pročeljem okrenut prema dolini, pa ga uočavamo u pogledu s autoceste. Dvorac su započeli graditi Keglevići u 17. stoljeću, a dovršili Sermagei sredinom 18. stoljeća. Tri naraštaja Sermagea dogradila su staru Keglevićevu kuriju i izgradila reprezentativni kasnobarokni dvorac. Godine 1662., kad umire Sigismund Keglević, postojale su dvije stambene zgrade – manja sjeverna i dulja južna zgrada. Njegova kći Barbara je 1665. obnovila i dogradila sjevernu zgradu, današnje sjeverno krilo dvorca. Iz popisa nekretnina u kupoprodajnom ugovoru iz 1738. godine saznajemo da je na vlastelinstvu postojao dvor s dvije zgrade, brojne gospodarske zgrade, konjušnica za 24 konja, zidani zdenac i perivoj.

Velika dogradnja dvorca ostvarena je u doba poduzetne grofice Ane Marije Sermage rođ. Drašković, kad su dvije postojeće zgrade spojene novom zgradom sa središnjim naglašenim rizalitom i kupolom. Godine 1764. dvorac je završen, kao i oranžerija i perivoj. Tlocrtni je oblik dvorca poput slova V, što je posljedica oblića terena na kojemu je smješten, ali i položaja dvije starije zgrade koje su pridružene novom dvorcu. Dvokrilni dvorci u Hrvatskom zagorju nisu rijetki, ali su njihovi tlocrti gotovo isključivo u obliku slova L, dok je tlocrtni V-oblik, kao u Začretju, jedinstveni slučaj.

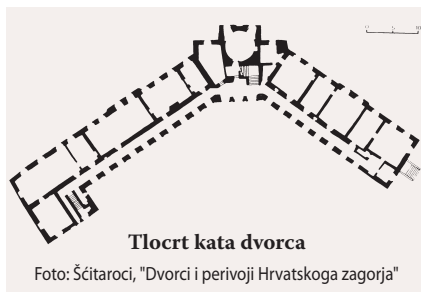
Tlocrt dvorca u obje etaže vrlo je jednostavan: uzduž dvorišnog, ulaznog (zapadnog) pročelja proteže se hodnik iz kojeg se ulazi u prostorije koje se nižu uzduž glavnog pročelja. Sva su pročelja jedinstveno oblikovana, pa se u pogledu izvana ne uočavaju starije zgrade. Glavni prostorni akcent je polutoranj koji povezuje oba krila dvorca. Prizemni dio polutornja je kvadratična osnova, čija gornja površina služi kao balkon. U dvorac se ulazi s dvorišne strane, u osi polutornja. Iz dvoetažnog predvorja nepravilnog oblika uspinje se dvokrako stubište u obliku slova L. Do ulaza u dvorac vodi dvostruka, šezdeset metara duga aleja divljih kestena, na čijem je početku veliki vrtni portal do

Katastarska karta, 1860.

Foto: Ščitaroci, "Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja"

Tlocrtni oblik poput slova V jedinstveni je slučaj među dvorcima u Hrvatskom zagorju

Tlocrt kata dvorca

Foto: Ščitaroci, "Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja"

kojeg se pristupa dvorcu s mjesnoga trga. Dvorac s jedne, a crkva s druge strane označavaju dva kraja trga uz koji su se okupile ostale zgrade.

Perivoj se spominje 1768. godine u popisu imovine prilikom ženidbe Petra Ivana Sermagea s Josipom Keglević. U tom se popisu opisuju dvorac, gospodarske zgrade i neposredni okoliš te se spominje egzotično raslinje uvezeno iz Italije, oranžerija, zdenac, ledenica i uređeno šetalište uz dva jezera, od kojih je jedno bilo ribnjak.

Do kraja 18. stoljeća, kad je dovršen dvorac, čini se da su postojali samo mali parterni vrtovi ispred ulaza u dvorac te veliki vrt-povrtnjak, Gemüsegarten. Pejzažno-romantični perivoj podignut je u doba Henriete Sermage udane Schlippenbach, nakon 1860. Tada nastaju terase

dvorca s kojih se pružaju vizure, spušta se u perivoj i dolazi do jezera. Janko Vranyczany i njegova supruga Franjica od 1890-ih godina brižno su njegovali i proširivali perivoj, što je razvidno i na fotografijama iz obiteljskog albuma. Atraktivan je bio veliki vrt-povrtnjak zapadno od dvorca, koji je bio utilitaran (uzgajalo se povrće), ali u njemu je sađeno i cvijeće i uresno grmlje. Takav tip vrta bio je čest uz hrvatske dvorce. Poslije Prvoga svjetskog rata, nakon 1918. perivoj u nizini oko jezera nije više uređivan kao ranije.

Sveti Križ Začretje primjer je zagorskog dvorca koji bilježi povijest dugu četiri stoljeća, od ranih godina 17. stoljeća. U toj dugoj povijesti dvorac i plemićki posjed su rasli i razvijali se do sredine 20. st., kad su političke i gospodarske prilike prekinule razvoj ne samo dvorca u Svetom Križu Začretju, nego svih dvoraca u Hrvatskoj.

Prepoznaju se četiri razdoblja u povijesti dvorca Sveti Križ Začretje, a nazire se i peto. Prvom razdoblju (do 1755.) obilježje daju grofovi Keglevići koji su izgradili staru kuriju i ustrojili posjed. U drugom razdoblju (1755.-1887.) grofovi Sermage unapređuju gospodarstvo i grade današnji dvorac. U trećem razdoblju (1887.-1936.) baruni Vranyczany održali su i osuvremenili dotadašnji posjed. U četvrtom razdoblju (1937.-2001.) prekinuto je sve do tada stvarano, posjed je raspoređen i uništen, a dvorac je degradiran i osiromašen. Peto razdoblje dvorca započelo je 2001. Velika su nadanja novog vlasnika dvorca, koji je ambiciozno te s puno ljubavi i strasti prišao obnovi i revitalizaciji dvorca. Kad bi država imala sluha za revitalizaciju zagorskih i hrvatskih dvoraca, tad bi i novi život Svetoga Križa Začretja imao puno veću sigurnost i dugotrajnost. ●

Broj 60 • godina X • listopad/studenj 2016

Laguna moj grad

CIJENA 20 kn

9 771846 437008

Podijelimo s drugima najbolje u sebi

Ovih dana imam osjećaj da sam prešla preko mosta koji me prebrzo odveo iz ljeta u zimu. Toplo od hladnog udaljeno je samo korak, dan, dah. Malo slabasnih zraka sunca koje provire kroz moj prozor jako me razvesele i sve ih više cijenim.

Kao i u prirodi, i u nama izmjenjuju se sunčani i kišni dani, svijetlo i tamno. Tijekom ovog jedinog života često padamo pokisli, da bismo opet rasli osunčani, svjesni da ne može svaki dan biti dobar i lijep jer tada ne bismo to znali cijeniti. Svjetlo i tama čine naš život.

Često nas u danima koji vode velikom blagdanu Svih svetih preplave sjećanja na sretne trenutke proživljene s onima koje smo voljeli, a otišli su. U tom krugu života, isprepletenom od uspomena i očekivanja, moji dragi nevidljivo me prate i beskrajno sam zahvalna na putu po kojem smo zajedno išli i na tome što su svojim životom oplemenili moj. Ovo je poziv da ih posjetimo na njihovom ovozemaljskom počivalištu i duboko ponirući u sebe, zahvalimo im.

Ovo su i dani kad ispitujemo svrhu života. Dati svrhu svom životu znači podijeliti s drugima ono najbolje u sebi. Da bih to mogla, moram njegovati svoje vrijednosti, voljeti sebe i svaki dan biti zahvalna za vrijeme koje imam i za ovu mogućnost da sa svojim čitateljima podijelim ono što ovaj grad čini tako posebnim, našim i voljenim.

Kaptol, katedrala s bogatom riznicom srce je našeg duhovnog nasljeđa i budućnosti. Premijere, velike izložbe, mjuzikli, festivali glazbeni i filmski čine Zagreb središnjim kulturnim odredištem, a brojni organizatori trude se i da nas dobro nahrane - na Trgu bana Jelačića domaćom hranom iz svih dijelova Hrvatske, a na Europskom trgu čak nude cijeli svijet na tanjuru.

Ne želim sve otkriti u uvodniku. Listajte naš časopis, otkrivajte, uživajte – sigurno ćete naći puno toga što će vas pozvati da živite Zagreb!

Vaša

Ziba

Sljedeći broj izlazi u prosincu 2016.

Sadržaj

8 Povijest grada:
Kaptol u doba modernizacije

18 Oltari zagrebačke katedrale:
Neogotika umjesto baroka

23 Riznica zagrebačke katedrale (4):
Liturgijske i glazbene knjige

28 U povodu proglašenja
Majke Terezije svetom

34 Intervju: **Dr. Drago Štambuk**, liječnik s
diplomatskom i pjesničkom karijerom

42 Zagreb jučer i danas:
Trg Petra Preradovića

52 Izložbe: **Orašar - najljepša božićna bajka**

71 Intervju: **Alis Marić**,
autorica popularnog bloga Čitaj knjigu

76 Obljetnice: **160. obljetnica rođenja
Nikole Tesle**

84 Dvorci, kurije i njihovi vlasnici:
Dvorac Sveti Križ Začretje

89 Žene u obitelji Vranyczany-Dobrinović

94 Zavižan u nacionalnom parku
Sjeverni Velebit

104 **Dora Krupićeva** iz Gradske ljekarne Zagreb

Zagreb
moj grad

Časopis *Zagreb moj grad* dobio je 2011. godine preporuku Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa i Gradskog ureda za kulturu, obrazovanje i sport da se koristi kao dopunska literatura u nastavi hrvatskoga jezika i književnosti, povijesti, likovne kulture, glazbene umjetnosti i drugih oblika nastave, kao što su projektna nastava ili interdisciplinarni oblici rada u školama. Časopis se preporučuje i školskim knjižnicama.